

[B] **WIE IS HAN G. HOEKSTRA?**
JOKE LINDERS EN JANNEKE VAN DER VEER
TEKENDEN ZIJN LEVENSVERHAAL OP

“Een biografie van Han G. Hoekstra?” / “Ja.” /
“Maar die kent toch niemand.” / “Daarom juist.
Hij schreef de prachtigste gedichten voor kleine en
voor grote mensen.” Zo beginnen Joke Linders en
Janneke van der Veer hun levensbeschrijving van
Han G. Hoekstra (1906-1988) die zij volgens eigen
zeggen al lange tijd met zich meedragen. Linders
leerde hem aanvankelijk indirect kennen, via haar
onderzoek naar de schrijfkunst van Annie M.G.
Schmidt (1911-1995), die net als Hoekstra en andere
lichtvoetige fijschrijvers als Simon Carmiggelt
kort na de Tweede Wereldoorlog tot bloei kwam
bij het uit het verzet voortgekomen, vrijgevochten
Amsterdamse dagblad *Het Parool*. Van der Veer
sloot hem direct al in haar hart en preciseerde
Hoekstra's plaats in de naoorlogse eigenzinnige
jeugdpoëzie.

In navolging van hun literaire helden vonden ook
Linders en Van der Veer elkaar. In 2006 publiceerden
zij *De stoute kinderen van Han en Annie*: een studie
naar de overeenkomsten tussen Schmidt en Hoekstra.
Daarna volgde eind 2011 *Han G. Hoekstra*, de biografie,
een uniek, doorwrocht boekwerk waaruit vooral
spreekt dat, ondanks de toekenning van de
Constantijn Huygensprijs aan Hoekstra in 1972,
zijn dichttalent nooit voldoende erkend is. Behalve
misschien dan door degene voor wie Hoekstra
goedbeschouwd als inspiratiebron heeft gediend:
Annie M.G. Schmidt zelf. In een briefje uit 1971
schrijft zij hem naar aanleiding van zijn kinderversjes
hoezeer ze zijn dichttalent bewondert. “'t Is je
toon die zo onvervangbaar is”, laat ze hem weten.
En, “wanneer ik als collega iets zou willen zeggen
is het de erkenning dat jij over fijnere penselen
beschikt dan ik”.

De verwantschap tussen Hoekstra en Schmidt
spitste zich toe op een speels rebelleren tegen
de gevestigde orde zoals blijkt uit Hoekstra's
'Kinderen uit de Rozenstraat' (1943) en Schmidts
'Stoute-Kinderen-Huis' (1949) en uit fantasierijke
nonsensgedichten als 'In Hopsi-Topsi-land'
(Hoekstra, 1943) en 'Het land van de Hoppertjes'
(Schmidt, 1952). Die overeenkomsten krijgen
(ook) ruimschoots aandacht in de biografie.

Han G. Hoekstra.

Misschien wel te veel. Zeker, het is goed te benadrukken dat Hoekstra minstens zo talentvol was als Schmidt, ook al viel haar – om helaas niet te achterhalen redenen – de roem te beurt. Maar, was hij nu juist niet meer dan alleen de vrolijke kinderdichter van *Het verloren schaap* (1947) en *Rijmpjes en versjes uit de nieuwe doos* (1952)?

Vooraf dat “meer” prikkelt. Wie was Hoekstra? Hoe was hij: als volwassenendichter, als journalist, als zoon, als vader van vier kinderen en als echtgenoot? Wat bezieldde de man? Waarom mislukten zijn vier huwelijken? Waarom werd hij een dichter in de marge? Juist op die vragen hoop je verrassende antwoorden te krijgen.

Het beeld van de mens Hoekstra is na lezing van zijn levensverhaal echter net zo “wazig” als hijzelf geweest schijnt te zijn: dromerig, maar ook vriendelijk. Iemand die bij zijn schrijvende collega’s (zowel bij *Het Parool* als bij uitgeverij De Bezige Bij) als “betrouwbaar, beminnelijk en belangstellend” bekendstond, “altijd in voor een borrel of andere gekkigheden”. Iemand die ook een gezonde dosis zelfspot bezat en in het fameuze naoorlogse

journalistencabaret De Inktvis met onder andere Jeanne Roos, Annie M.G. Schmidt en Ton van Duinhoven blijk gaf van een aangenaam gevoel voor ironie en het leven nam zoals het kwam.

Ongetwijfeld is het die enigszins luchthartige houding die hem in 1976 voor de VPRO-radio de uitspraak ontlokte dat hij “altijd oppervlakkig en slordig had geleefd”, met misschien wel te veel drank en te veel vrouwen (wier schoonheid hem wel tot zijn mooiste gedichten inspireerden). Dat roept de vraag op of de man zijn talenten wel optimaal heeft gebruikt en of hij onder invloed van de tijdgeest – “alles zoop en naaide/ heel Europa was één groot matras”, dichte Remco Campert na de oorlog – niet te veel heeft aangerommeld, onder het motto “lang leve de vrijheid”. Dat hij inderdaad een groot dichter was, blijkt wel uit de brieven van Geert van Oorschoot, die vanaf 1974 verwoede pogingen deed Hoekstra weer aan het dichten te krijgen en hem schreef te blijven geloven in zijn “unieke dichterschap”.

Zo’n ongrijpbare man is moeilijk te portretteren, zelfs voor *twee* biografen. Extra lastig is het feit dat de schatkamer met bronnen niet heel groot is. Om door te dringen tot Hoekstra’s jonge ziel kon het biografenduo slechts sporadisch terugvallen op feitenmateriaal. Zo moesten de auteurs zijn jeugd verbeelden aan de hand van zijn gedichten, waaraan zij – terecht – geen eenduidige conclusies verbinden: een biografie is nu eenmaal geen roman. Het onvermijdelijke gevolg daarvan is een overvloed aan analyse van Hoekstra’s poëzie (veel uit zijn debuut *Dubbelspoor*), alsook een wat oppervlakkig portret van Hoekstra als jongeling. Meer dan een beeld van “een keurig opgevoede jongeman” die met zijn vader (beeld-, marmeer- en steenhouwer) en moeder (naaister) in Den Haag woonde, waar hij bevriend raakte met Jan Campert, zijn onderwijzersexamen behaalde en beïnvloed door Martinus Nijhoffs *De wandelaar* (1916) aan zijn dichtcarrière begon, blijft je niet bij.

De spannendste jaren om over te lezen zijn die van de oorlog, en het verzet waarmee Hoekstra zich zijdelings, maar moedig bemoeide. Het meest levendig om te lezen is Hoekstra’s “Parool-bestaan” daarna, toen iedereen in de euforie van de pas voorbij oorlog leefde en debatten en feesten op sociëteit De Kring, bij De Koepel en *Het Parool* naadloos in elkaar overgingen. En ook al duizelen de journalistennamen van toen je soms voor de

ogen, waardoor de tekst niet altijd even soepel leest, die vrolijke sfeer van losbandigheid maken de biografen knap (in)voelbaar.

Tussen de regels door bekruipt je overigens het gevoel dat Hoekstra misschien meer een journalist dan een dichter was. De opmerking dat hij door zijn drukke, rommelige privéleven simpelweg geen ruimte had zijn dichterschap vorm te geven, kan het biografenduo onvoldoende onderbouwen. Feit is bovendien dat Hoekstra ooit heeft gezegd dat, “god weet waarom”, hij eigenlijk zijn hele leven alleen maar bijzonder graag bij een krant wilde zitten. Goed beschouwd is die wens in vervulling gegaan. Hij koos – en dat verradt zijn journalistieke inborst – voor “de algemene verslaggeverij” en werd nota bene uitgekozen om het proces tegen de oorlogsmisdaden in Neurenberg te verslaan: “een eervolle taak waar alleen topjournalisten als Ernest Hemingway, John Steinbeck en de jonge Willy Brandt voor in aanmerking kwamen”, stellen Linders en Van der Veer.

Zo'n enkele passage over Hoekstra als journalist maakt nieuwsgierig naar meer: een mooi onderwerp voor een volgend boek. Ondertussen hebben Linders en Van der Veer Hoekstra terecht als een belangrijke dichter vereeuwigd en een plaats in onze literaire canon gegeven. Dat is lovenswaardig. Het laatste woord daarom aan Hoekstra:

De geest wil nu voorbij de sterren reiken
en vroeger had hij aan een straat genoeg
Dat is het dan. Men krijgt waar men om vroeg
en gaat steeds scherper op zich zelve lijken.

‘Onverbeterlijk’ uit *De zandloper*, 1956.

MIRJAM NOORDUIJN

JOKE LINDERS & JANNEKE VAN DER VEER, *Han G. Hoekstra*.
Een biografie, Ambo/Anthos, Amsterdam, 2011, 351 p.
